

İstatistik Bilgi Sistemleri ve SESRTCIC Örneği

Statistical Information Systems of Statistical Offices, and the Example of SESRTCIC

Aslı GÜVELİ*

Öz

Bu çalışma, ulusal ve uluslararası istatistik ofislerinde İstatistik Bilgi Sistemleri (İBS) kurulmasından elde edilebilecek faydaları ortaya koymaktadır. Bu açıdan kurumsal örnek olarak da İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)'ye bağlı bulunan "İslam Ülkeleri İstatistiksel, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi"nde (Ankara Merkez/ SESRTCIC'de) yürütülen istatistik çalışmaları ele alınmıştır. Önce, standartların ve hedeflerin belirlenmesi bakımından, Birleşmiş Milletler İstatistik Komisyonu ve Avrupa Ekonomik Komisyonu için hazırlanmış bulunan rapor özetlenmiştir. Daha sonra ise, Ankara Merkez/SESRTCIC ele alınmış, bu alandaki temel hedefleri tanıtılmış ve Merkez bünyesinde geliştirilmiş bulunan İBS anlatılarak, yapısına ilişkin bir değerlendirme ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: İstatistik, Bilgi sistemleri, İstatistik bilgi sistemleri, Birleşmiş Milletler rehberi, SESRTCIC.

Abstract

The main coverage of statistical information systems to be applied in international organisations providing statistical data, and advantages of basing upon such information systems in fulfilling the aims of those international organisations is the core of investigation. For that, the present-day standard of applications, depending mainly upon the United Nation's Guidelines for Information Systems Architecture was initially surveyed. Afterwards, to provide a comprehensive example, the statistical information system of SESRTCIC (Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries) was taken into account. The treatment of SESRTCIC example resulted in certain evaluations and suggestions, which were also expounded among the conclusive remarks.

Keywords: Statistical data, Statistical information system, United Nations' Guidelines, SESRTCIC.

*İstatistik ve Enformasyon Dairesi Başkan Yardımcısı; SESRTCIC Attar Sokak No:4 GOP 06700 Ankara (asliguveli@gmail.com).

Giriş

İletişim teknolojilerinin ülkelerin küreselleşmelerine kazandırdığı ivmenin sürdürülebilmesi, söz konusu ülkelerde bilgi sistemlerinin oluşturulması gereğini de ortaya koymuştur.

Bu bağlamda sistem kavramı, ortak bir amaca yönelik olarak işbirliği içerisinde çalışma eyleminde bulunan birbirleri ile ilişkili elemanların, girdiler alıp çıktılar oluşturan bir dönüşüm süreci çerçevesinde örgütlenmiş yapısalı olarak düşünülmelidir. Bu durumda, bilgi sistemi kavramının temel işlevi de, amacı uyarınca, ham verilerin bilgi durumuna gelmesini sağlayan işlemler zincirinin hem oluşmasını ve hem de düzenli bir biçimde iş görmesini sağlamaktır.

Buradaki veri kavramı, gözlemlerin, yazı, sayı ve diğer anlamlı semboller türünde temel elemanlarla simgelenerek ortaya konulmuş hallerini içerir. Verilerin bilgiye dönüştürülme ve bu bilginin kullanılması süreci ise, bir taraftan onların kaydedilme, doğrulanma ve onlardan yeni anlamların türetimi için hesaplanma, sınıflandırılma, tekrar düzenlenme birincil işlevlerin ve diğer taraftan özetleme, saklama, erişim olanağı yaratma, grup ve kitlelere dağıtım hizmeti sunma gibi ikincil işlevlerin yerine getirilmelerini amaçlar. Sözü edilen işlemler zinciri, kullanıcının anlamlı ve kaliteli bilgiye erişmesini hedeflemektedir. Bunları sağlamakta kullanılan bilgi sistemine özgü yapı taşları da, ana kategoriler çerçevesinde belirtilirse, nesnel olarak uygun donanım ve yazılım, öznel olarak yeterince uzmanlaşmış insan kaynağı ve işlevsellik biçimi olarak da veri yönetiminden oluşmaktadır (Şahin, 2001).

Bilgi sistemlerini kurma gereğinin temel amacı, "kısa sürede daha etkin bir bilgi akışı sağlamak" şeklinde nitelendirilebilir. O halde, günümüz koşullarında vazgeçilmez hâle gelmiş bulunan elektronik bilgi işlem süreçlerinin, söz konusu gerekliliğin sağlanmasındaki koşul elverişliliğini önemli ölçüde genişlettiği şüphesizdir. Böylelikle, elektronik bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde sistem süreçlerinin üretiminde hız ve doğruluk artmış ve dolayısıyla sunulan bilginin ortalama kalitesi yükselmiş, birim maliyeti azalmış, kullanım yaygınlık derecesi büyümüştür.

İstatistiksel göstergelerin doğruluğu ve güncelliği, sosyal ve ekonomik kalkınma ereklerine ilişkin planlama yaklaşımlarının ve politika hedeflerinin daha iyi bir şekilde ve daha yüksek ayrıntı düzeylerinde yapılmasını sağladığından, ülkelerin kalkınma hızlarının artmasında da dolaylı bir önkoşul oluşturmaktadır. Bu yüzden ki, istatistiksel bilgi sağlayan kurumlarda görev tanımlarına ilişkin etkinliklerin desteklenmesi ve geliştirilmesi için, bilgi sistemlerinin kurulması amaçlanmakta ve önerilmektedir. Diğer bir deyişle bu çerçevede esas olan, resmî istatistiklerin, ulusal ve uluslararası ortamlarda, yeterli ayrıntı düzeyinde, doğruluk derecesi yüksek biçimde ve hızla kullanıma hazır hale getirilmeleridir.

Ulusal İstatistik Ofisi olarak tanınan kurumların, uluslararası standartlara ve uygulama metodlarına uygun olarak derledikleri verilerden türetilen resmi istatistikleri sunma görevleri vardır. Bu kurumlar, diğer birtakım ulusal ve uluslararası istatistik ofisleriyle bir koordinasyon ağı içerisinde dirler. Söz konusu

ağ, genel anlamda, kurumların benzer işlevleri arasında uyumluluğu ve dolayısıyla verimliliği sağlamaya yönelik bir işleve de sahiptir.

Bu çalışma, uluslararası istatistik ofislerinde İstatistik Bilgi Sistemleri (İBS)'nin kurulmasından elde edilecek faydaları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan aşağıdaki bölümde, önce istatistiksel bir bilgi sisteminin kurulması, altyapısının oluşturulması ve gerekleri incelenmiştir. Değinilen bağlamda, istatistik bilgi sistemlerine ilişkin olarak uluslararası standartlar getiren Birleşmiş Milletler İstatistik Dairesi ve Avrupa Ekonomik Komisyonu belgesi esas alınmıştır.

Daha sonraki bölümde ise, İslam Konferansı Örgütü'ne bağlı olan "İslam Ülkeleri İstatistiksel Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde yürütülen sosyal ve ekonomik istatistik oluşturma çalışmaları, tanımlanacak olan temel hedefler uyarınca ortaya konulmuştur. Son olarak Merkez bünyesinde geliştirilmiş bulunan İBS tanıtılmış, yapısı ve katkıları değerlendirilmiş ve sistemin gelişmesini sağlayacak önerilerde bulunulmuştur.

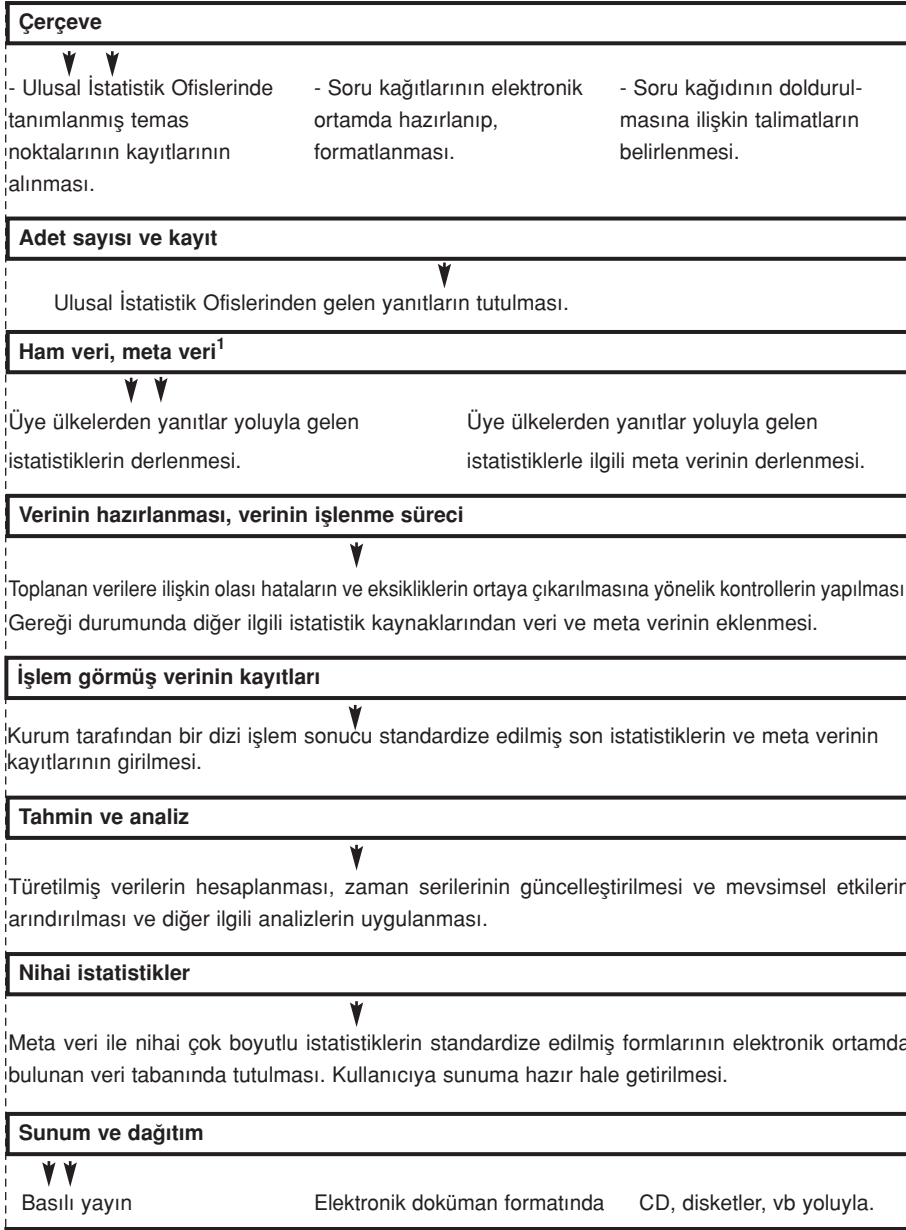
Bir İstatistik Bilgi Sisteminin Kapsamı

Ekonomik ve sosyal istatistikler, şüphesiz ki, bir ülke için kısa ve uzun dönemli planlar çerçevesinde belirlenen ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmanın izlenebilmesini sağlayan çok önemli bir araçlar bütünüdür.

Ülkelerin böylesine nedenlerle artan istatistik bilgi talebini karşılayabilmek için, ulusal ve uluslararası istatistik ofislerinin, faaliyetlerini etkin bir biçimde ve uluslararası işbirliği bağlamında sürdürmeleri ve gelişen bilgi teknolojilerini de bu yönde ve yoğun bir biçimde kullanmaları gerekir. Uluslararası istatistik ofisleri, edineceği bilgileri ulusal istatistik ofislerinden alır; ancak sonuçta her iki kurum tipi de, aynı standartlara bağlı kalan, yani birbirleriyle tanım, kapsam ve ölçüm metodolojileri yönünden uyum gösteren verileri derlemiş olurlar. Dolayısıyla, iki kurum türünün de ortak faaliyet alanı veriyi ve meta veriyi toplamak, bunlardan belli kapsamlarda istatistik üretmek ve bu istatistikleri analiz etmek; ayrıca veri ve bulguların etkin bir dağıtım faaliyeti çerçevesinde kullanıcıya eriştirilebilmesini sağlamaktır.

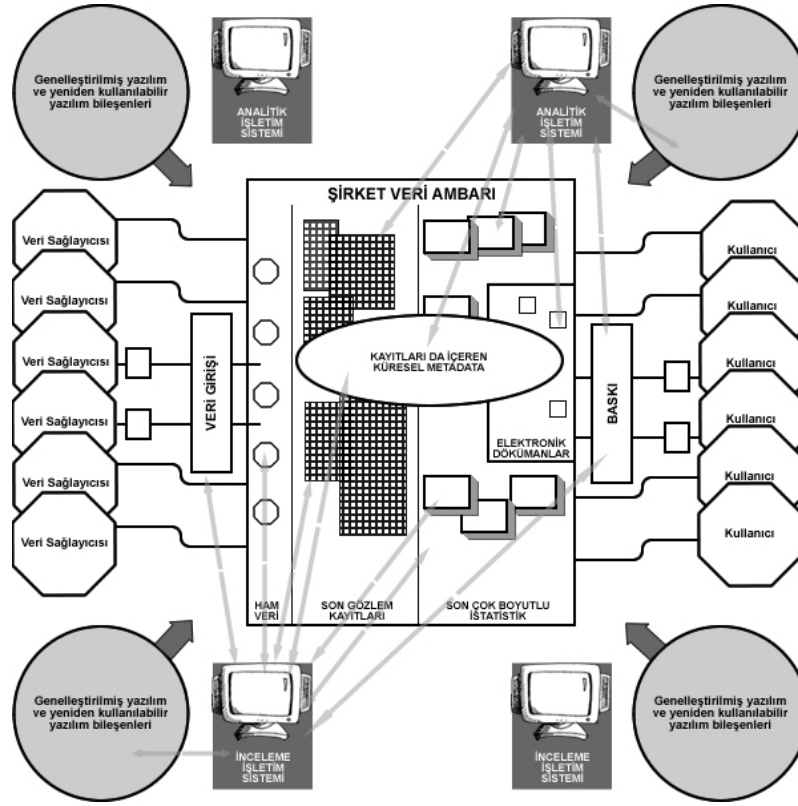
Anlaşılabacağı üzere, her iki tür kurumda da İstatistik Bilgi Sistemleri'nin (İBS) kurulmasına, kurumların hedefleri doğrultusundaki veri üretiminin ve veri sağlama hizmetlerinin kalitesini artırmak bakımından önemli ölçüde gereksinim duyulmaktadır.

Birleşmiş Milletler İstatistik Dairesi ve Avrupa Ekonomik Komisyonu için Sundgren tarafından hazırlanan 1999 raporunda (Sundgren, 1999) ulusal ve uluslararası istatistik ofislerinde mevcut veri edinme ve oluşturma sistemlerine ilişkin olarak saptamalar ve analizler yer almaktadır. Bundan başka raporda, hızla ilerleyen teknolojik gelişmelere bağlı olarak, ilgili kurumlarda bilgi teknolojilerinin nasıl uygulanabileceğine dair pratik öneriler de bulunmaktadır. Raporda, öncelikle en temel hali ile istatistik ofislerinde bulunan veya bulunması yeğlenen İBS'ye ait Genel Bilgi Akış Diyagramı, Şekil 1'de gösterildiği gibi özetlenmiştir. Daha sonra ise, gereksinim duyulabilecek teknik altyapıya ilişkin düzen, Şekil 2'de gösterildiği biçimde sunulmuştur.

Şekil 1: İstatistik Ofislerinde Uygulanan Temel Bilgi Akış Şeması

¹ Meta veri, bir nesne ya da olguyu herhangi bir şekilde tanımlayan veri ve/veya verilerdir. Yani veri tanımlayan veridir.

Şekil 2: İstatistik Ofislerinde Bilgi Sistemleri Altyapısı

Bir istatistik kurumunda istatistik bilgi sistemi tasarlanırken, işlevleri yerine getirecek olan örgütün amaçları ve görev dağılımı göz önüne alınmalıdır. Şekil 1'den de takip edilebileceği gibi veri ve meta veri, ulusal istatistik ofisleri ile yazışmalar sonucunda elde edilir. Ülkelerden uluslararası bir istatistik ofisine aynı, benzer veya farklı formatlarda ulaşabilmesi mümkün olan hamverilerin tümü, bilgi ambarının ilgili biriminde saklanır. Farklı formatlarda ulaşan hamveriler standardize edildikten sonra, yapılacak tüm düzeltmeler, uluslararası standartlara uyumlu bir biçimde gerçekleştirilir.

Elle yapılan veri girişi, bir "araştırma işletim sistemi" tarafından idare edilir. Gerekli kontroller ise, hem bilgisayar vasıtasıyla ve hem de elle desteklenerek takip edilir. Böylece, ham verilerin kullanıcıya sunulabilir hale getirilmesi mümkün olur.

Verilerde hata ve noksan bulunması, yer yer daha farklı düzeltme ve tamamlama eylemlerini de gerektirebilir. Örneğin, ilgili istatistik ofisleriyle yapılacak temaslar, basılı kaynakları kullanarak gerçekleştirilebilecek kontroller gerekebilir.

Bu işlemler yapılırken, alınan kaynaklarda daha yeni zamanlara ait veriler de hazır hale getirilmişlerse veya “geçici rakamlar” yerlerini “kesin rakamlar”a terketmişlerse, onların da ilgili veri tabanına alınması uygun olacaktır. Veri tabanları, yalnızca istatistiksel verilerin dış kullanıcılar sunulabilir hale getirilmesini hedeflemez, aynı zamanda istatistik ofisindeki iç kullanıcılara da -örneğin gerekli analizlerin gerçekleştirilebilmesi için- veri sağlanması esastır. Bu nedenle, veri ambarının kayıt bölümünde hazır tutulan veri tabanı bilgileri, mümkün olduğunca nihaî verilerden oluşturulur.

Veri tabanı çıktılarının, tüm kullanıcılara hazır hale getirilmesi, onların çok boyutlu tablolara işlenmesi ile mümkün olur. Bu tablolar, söz konusu sistemin bir parçası olan “tablo programının” standardize edilmiş öğeleridir. Söz konusu tablolar hem elektronik formatta, hem de basım formatında hazır tutulmalıdır ki, en geniş kullanıcı kitlesine ve farklı kullanım amaçlarına hizmet eder halde sunulabilsin.

Bugün, çok boyutlu veri tabloları ile işlem yapmayı kolaylaştırmak üzere birtakım yazılım ürünleri geliştirilmiştir. Bunlardan biri olan OLAP (*On-line analytic processing*), istatistik ofislerinin büyük ve karmaşık işleri için uygun performansa sahip bir yazılım programıdır. Nitekim, ilişkisel bir veri tabanından hareketle, onun karşısı olan OLAP’ı hazırlamak zor değildir. Böylelikle iç ve dış kullanıcılar, analitik işlemler yapabilmek için ilgili ortama kolayca bağlanabilecek bir duruma geçebileceklerdir.

Dağıtım işlevi, bir “son aşama” işlemler dizesidir. Şekil 3, dağıtım aşamasını, Ankara (SESRTCIC) Merkez İstatistiksel Veri Yönetimi Sistemi örneği üzerinde, önceki üretim ve depolama aşamalarına bağlantılı bir biçimde ortaya koymaktadır. Şekil 1’den de anlaşılacağı üzere dağıtım, elektronik doküman, CD, disketler vb. yoluyla veya basılı formatlar üzerinden gerçekleştirilebilir.

Değinen altyapı üzerine kurulan sistem, böylelikle, hem ilgili organizasyonun kendi bünyesinde ihtiyaç duyulabilecek bilgi akışının hızlandırılmasına yardımcı olur, hem de başka bilgi sistemleri ile etkin bir koordinasyon sağlar ve bu koordinasyonun sonucunda, kurumlararası veri ve meta veri değişimini de yüksek bir verimlilik düzeyinde mümkün kılar. Ayrıca genel kullanıcının da kolayca erişebileceği veri tabanı sunum havuzları meydana getirir. Tabii bütün bu işlevlerin başarısı ve kullanıcı faydalarının yüksekliği, söz konusu istatistik kurumlarındaki İBS yapılanmalarının, yeterince etkin, esnek, güvenilir ve karşılaştırmalı bilgi sağlamaya yönelik bir işlevselliğe sahip olmalarına bağlıdır.

İslam Ülkeleri İstatistiksel, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRTCIC)-Ankara Merkezi'nde Geliştirilmiş İBS Yapısı

SESRTCIC Ankara Merkezi Hakkında Kısa Bilgi

SESRTCIC Ankara Merkez'in kuruluş amacı, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)'ye üye 57 ülke² arasında ekonomik dayanışma ve işbirliğini geliştirmede katkıda bulunmaktır. Merkez, sosyal ve ekonomik konularda istatistiksel bilgi toplamak, bu bilgileri değerlendirerek üye ülkelerdeki ekonomik ve sosyal gelişmeleri incelemek, yapılan araştırmaları ve derlenen istatistiksel bilgileri üye ülkeler arasında en geniş şekilde dağıtmak, ilgili konularda seminerler, konferanslar düzenlemek, teknik işbirliği ve eğitim alanında çalışmalar yapmak suretiyle projelerini şekillendirmektedir.

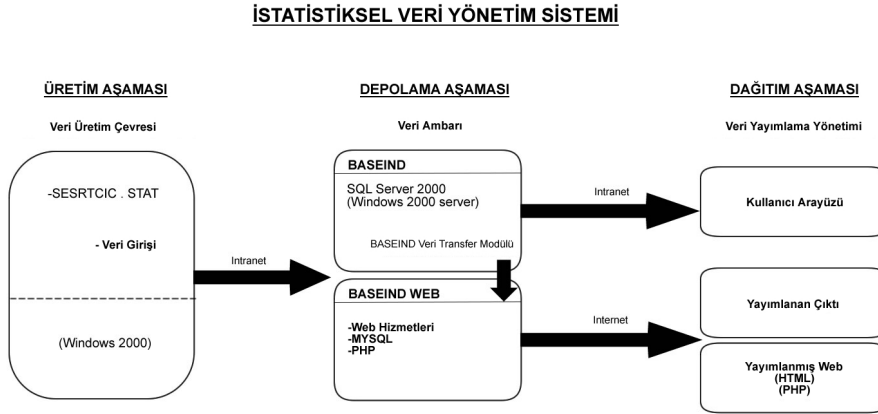
İKÖ'ye üye ülkelerin çoğunda, sosyal ve ekonomik istatistikler açısından bilgi birikimi eksikleri ve bilgi edinimi gecikmeleri göze çarpmaktadır. Dolayısıyla Merkez de, söz konusu eksikliklerin araştırmalarda yaratabileceği sakıncaları hafifletebilmek için, istatistik ve bilgi derleme çalışmalarına özel önem vermektedir. Sonuçta Merkez, üye ülkelerin istatistik ofisleriyle doğrudan ilişkiler kurarak, güncel istatistiklerin birinci elden toplanması konularında üye ülkeler arasında ortak çalışmalar yapılmasına öncülük etmektedir.

Ankara Merkez'de Uygulanan İBS Altyapısı

Ankara Merkez, yukarıda belirtilen hedeflerine hizmet etmek üzere, bir istatistik bilgi sistemi kurma gereğini duymuştur. Bu anlamda, kurulan bilgi sisteminin ana amacı, üye ülkeler hakkında sürekli ve güncelleşmiş veri akışını sağlamak ve bu verileri derleyerek mümkün olan en geniş kullanıcı kitlesine ulaştırmaktır. Ankara Merkez'in İBS altyapısı, Şekil 3'de özetlenmiştir.

² Bunlar, Afganistan, Arnavutluk, Cezayir, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Benin, Bruney, Burkina Faso, Kamerun, Çad, Komorolar, Cibuti, Mısır, Gabon, Gambiya, Gine, Gine Bissau, Endonezya, İran, Irak, Libya, Ürdün, Kazakistan, Kuveyt, Kırgızistan, Lübnan, Malezya, Maldivler, Mali, Moritanya, Fas, Mozambik, Nijer, Nijerya, Umman, Pakistan, Katar, Suudi Arabistan, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Surinam, Suriye, Tacikistan, Tunus, Türkiye, Türkmenistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Uganda, Özbekistan ve Yemen'dir.

Şekil 3: Ankara Merkez İstatistiksel Veri Yönetim Sistemi

Ankara Merkez'deki Veri Üretimi

Ankara Merkez'in İKÖ bünyesinde ulusal istatistik ofisleri arasında bir koordinasyon noktası olarak gösterilmesi, Ankara Merkez'de her türlü bilgi akışının ve dağıtımının gerçekleştirilebilmesi için üye ülkelerde bulunan tüm resmi kurumların iletişim bilgilerinin tutulduğu özel bir veri tabanı, ADBANK geliştirilmiştir.

Merkez, üye ülkeler hakkında temel sosyo-ekonomik göstergelere ait veri toplarken, üye ülke istatistik kurumlarından hem soru kağıdı ile, hem elektronik kaynaklardan ve hem de basılı olarak sağlanan kaynaklardan faydalanmaktadır.

Ülkelerin ulusal istatistik kaynakları, geniş bir koleksiyona sahip olan SESRTCIC Kütüphanesi'nde toplanmaktadır. SESRTCIC Kütüphane dermesi, bu bakımdan İKÖ ülkelerinin sosyo-ekonomik yapılanmaları, gelişmeleri ve ayrıca ekonomik işbirliği hakkındaki istatistiksel göstergeler içeren kaynakların artışı ile, bu konularda ihtisaslaşa gelmektedir.

2005 yılı itibariyle söz konusu derme, 14 bin basılı ve 310 süreli yayın ve ayrıca 141 CD-ROM'dan oluşmaktaydı.

SESRTCIC Kütüphanesi ve Dokümantasyon Merkezi'ni diğer bilgi-belge merkezlerinden ayıran özellikler, şu şekilde özetlenebilir:

- Dünya Bankası'nın bir depo kütüphanesi olması nedeniyle, kütüphaneye, Dünya Bankası'nın tüm yayınları düzenli olarak gelmektedir.
- İKÖ'ye üye olan ülkelerin istatistik kurumlarından ve merkez bankalarından sürekli olarak istatistik yayınları yollanmaktadır.

- Ankara Merkez'in sürdürdüğü araştırmalarda kullanılması gerekli görülen uluslararası istatistik kaynakları da burada toplanmaktadır.
- Süreli yayın dermesinin ağırlıklı konuları, İKÖ ülkelerinin ekonomik ve sosyal yapısı, kalkınma düzeyleri ve dünya ekonomisi içerisindeki yerleri gibi konulardan oluşmaktadır.
- CD-ROM dermesinde ise, üye ülkelerin ulusal istatistik kurumlarından ve diğer uluslararası istatistik ofislerinden gelen veri setleri yer almaktadır (Duran, 2005).

Kütüphane, ulusal istatistik örgütleriyle düzenli bir yazışma sürdürmektedir. Böylece, söz konusu istatistik yayınlarının bir süreklilik düzeni içerisinde sağlanması mümkün olmakta ve elde edilen kaynaklar, istatistiksel veri tabanının sürekli olarak güncellenmesine hizmet etmektedir.

Diğer taraftan, her yıl belli dönemlerde üye ülkelerin istatistik ofislerine iki tip soru kağıdı gönderilmektedir. Bunlardan birincisi, "Temel Sosyo-Ekonomik Göstergeler" soru kağıdı olup, 8 ana başlık altında 114 göstergenin yer aldığı geniş içerikli bir çalışmadır. Soru kağıtlarının ikinci grubu ise, turizm, finans, ulaşım, tarım vb. gibi özel konularla ilgili olarak hazırlanan ve sadece belirlenen konuyla ilgili ayrıntılı sayısal göstergelerin istendiği soru kağıtlarından oluşmaktadır.

Yukarıda özetlenmiş bulunan Sundgren raporunda da belirtildiği gibi, soru kağıtlarına gelen yanıtların, veri tabanına kaydedilmeden önce belli bir işlemler zincirinden geçmeleri gerekir. Bu bakımdan ilk aşamada, yanıtlar, hatalı veya noksan kayıtların saptanması yönünden incelenir. Serilerde tutarsızlıklar veya göstergelere ait veriler arasında boşluklar bulunması halinde bilgilerin, öncelikle ülkelerin basılı veya elektronik kaynaklarından, bunların bulunmaması halinde ise güvenilir uluslararası istatistik kaynaklarından ve mümkün olduğunca karşılaştırılmalı bir inceleme veya hesaplama ile tamamlanması yoluna gidilir. Böylelikle, düzeltmeleri yapılmış ve eksiklikleri giderilmiş olan veriler, veri tabanına girişe hazır bir hale getirilmiş olur.

Şüphesiz ki, gelişen bilgi teknolojilerinin sağladığı imkanlar doğrultusunda en güncel bilgiye en hızlı ve ekonomik bir şekilde ulaşmanın yollarından olan web siteleri de, veri toplama açısından önemli bir kaynaktır. Bugün itibarıyla İKÖ'ye üye 57 ülkenin 48'ine ait web siteleri vardır. Ancak söz konusu web sitelerinin hepsi benzer içerikte değildir. Bunlardan bazıları çok detaylı birer istatistiksel veri tabanı sunarken, diğer bazıları ise, ancak birkaç yıla ait ve az miktarda temel göstergelere ilişkin veri bulundurmaktadır. Ayrıca, bunların çok az bir kısmında indirilebilir elektronik istatistik yayın varken, bir kısmı da sadece basit içerikli bir yayın listesi vermekle yetinmiştir.

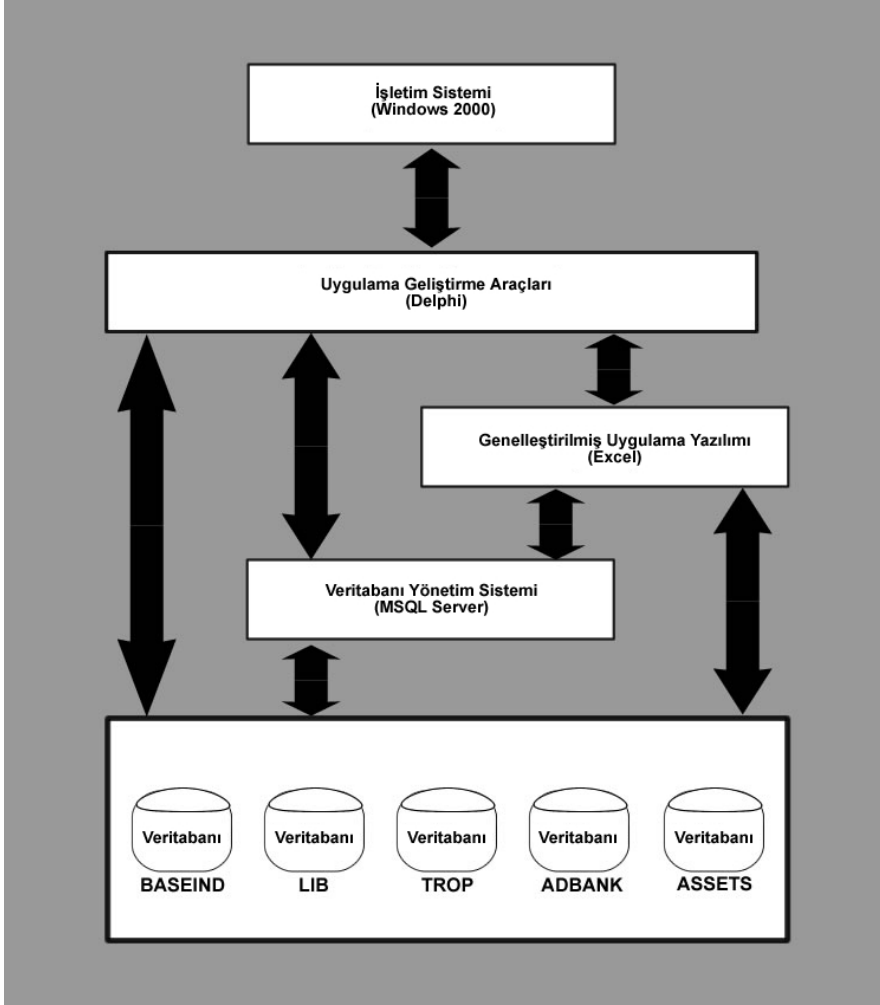
Öte yandan, söz konusu olan her sitenin, uluslararası kuruluşların ortak dili olan İngiliz dilinde sürümü yoktur. İngilizce sürümlerin bulunduğu web sitelerinin çoğunda da İngilizce sayfalar, yerel dile ait sayfalarla birlikte güncellenmemektedir. Bu tür engeller, maalesef üye ülkelerin web sitelerinden beklenen düzeyde yararlanılabilmesine engel olmaktadır.

Kayıt ve İşleme

Değınilen Merkez bünyesinde geliştirilmiş bilgi sisteminde güvenilir bilgilere dönüştürülmüş olan ham veriler, yine Merkez bünyesinde geliştirilmiş bulunan ve BASEIND (*“Basic Socio-Economic Indicators Database”*) olarak adlandırılan istatistik veritabanına işlenirler. Özenle sürekli olarak güncellenen bu veri tabanı, 1975'ten günümüze kadar gelen bir zaman perspektifi içerisinde, “demografi, işgücü, sağlık, eğitim, sanayi, enerji ve madencilik, ulaşım ve iletişim, turizm, ithalat, ihracat, finans, para ve fiyatlar, ulusal hesaplar, uluslararası finans” başlıkları altında 170 göstergeye ait bilgileri kapsar. Bu veri tabanı, elbette ki ülkelerde yayınlanan istatistik yayınları için de tutarlı ve güvenilir bir kaynaktır. Öte yandan, böylece tek bir veri tabanının üzerinden işlemler yapılmasına olanak sağlanmakla, sözkonusu veri tabanına dayanan araştırma ve incelemelerin tanım ve kapsam tutarsızlıklarından, aynı doğrultudaki diğer olası hatalardan korunması da sağlanmış olmaktadır.

BASEIND 2005 yılı itibariyle yaklaşık 6700 adet seriyi kapsamaktadır.

Şekil 4'de Merkez bünyesinde oluşturulmuş tüm veri tabanlarına ilişkin işletim sistemleri tanıtılmaktadır.

Şekil 4: Merkez Bünyesinde Oluşturulmuş Veri Tabanları ve İşletim Sistemi Yapısı

Şekil 4 kapsamındaki veri tabanlarının açık adları şöyledir:

- BASEIND (*Basic Socio-Economic Indicators Database*): Temel sosyo-ekonomik göstergeler veri tabanı.
- LIB (*Library Information System Database*): Kütüphane bilgi sistemi.
- TROP (*Training Opportunities Database*): Teknik işbirliği ve eğitim seminerleri veri tabanı.

- ADBANK (*Address Bank*): Adresler veri tabanı.
- ASSRSTS: Demirbaş veri tabanı.

Merkezde işletim sistemi olarak Windows 2000 ve veri tabanı yönetim sistemi olarak da MSQ Server kullanılmaktadır. Ayrıca, uygulama ve geliştirme aracı olarak, tüm yazılımlarda Delphi programı tercih edilmektedir.

Dağıtım

Ankara Merkez'in ana hedeflerinden biri, üye ülkeler hakkında derlediği tüm bilgileri, uygun yollarla geniş bir kullanıcı kitlesine ulaştırmaktır. Bu amaçla ve iletişim teknolojisinin sağladığı olanaklardan yararlanarak oluşturulan yeni yapılanma sayesinde, Merkez bünyesinde, geniş içerikli ve nitelikli bilgilerin bulunduğu yayınlar basılmaktadır.

Basılı dağıtım yapılan süreli istatistik kaynaklar listesi aşağıda verilmiştir:

- İslam Ülkeleri İstatistik Yıllığı: Veri tabanında tutulan bütün sosyo-ekonomik göstergelerin basım yılından önceki son 10 yılını kapsayan verilerin derlendiği temel yayınlardandır.
- İstatistik El Kitabı: Yılıktan farklı olarak, sadece soru kağıtları yolu ile toplanan verilerin derlendiği, iki yılda bir yayınlanan bir kaynaktır.
- İstatistik Bilgi Serileri: Turizm, ulaşım, bankacılık, tarım gibi çeşitli konularda derlenen istatistiklerin bulunduğu bir seri yayındır.
- İslam Ülkeleri Temel Göstergeleri: Bu kitap, istatistik yıllığının bir özeti olarak yayınlanmakta ve üye ülkeler hakkında, 20'yi aşkın temel sosyo-ekonomik göstergeye ait verileri içermektedir.

Öte yandan derlenen bu bilgiler, Merkez'in 1997 yılından itibaren kullanıma açılmış bulunan web sitesinde de yayınlanmaktadır. Sitede, üye ülkelere ilişkin olarak, değişik araştırmalar yapılmasına imkan veren geniş bir veri tabanı mevcuttur. Ayrıca burada, SESRTCIC'e ait her türlü faaliyet hakkında verilmekte olan genel bilgilerin yanında, çevrimiçi kütüphane katalogu ve yeni gelen yayınların bibliyografik künyeleri de bulunmaktadır. Ayrıntılandırırsak,

- Kütüphane/Yeni gelenler (*Library/New arrivals*)
- Yayın Bölümü/Sipariş (*Publications/Ordering SESRTCIC Publications*)
- Yayın Bölümü/Son SESRTCIC yayınları (*Publications/Latest SESRTCIC Publications*)
- İstatistik Bölümü/Kaynaklar (*Statistics/Sources*) bölümleri bu kısımdadır.

Üye ülkelerin kullanıcılarına ve diğer ilgili kişilere faydalı olabilmesi bakımından, bu sayfalar düzenli olarak güncellenmektedir.

Sonuç

İstatistik altyapısını uluslararası standartlarda kurma ve geliştirme çalışmalarına yardımcı olmak, bilgi değişimini sağlamak üzere istatistik ofislerinde etkin bilgi sistemlerinin kurulması gereklidir. Bu bakımdan, hem ulusal ve hem de uluslararası istatistik ofislerinde oluşturulan İBS'ler, hem bilgi toplama, kaydetme, saklama, dağıtma aşamalarına etkinlik kazandırmakta, hem de diğer kurumlar/sistemlerle bilgi değişimi açısından yapılabilecek işbirliklerine olanak tanımaktadır.

SESRTCIC Ankara Merkez, kuruluş amacı doğrultusunda, İKÖ üyesi ülkeler hakkında daha kaliteli ve güvenilir bilgilerin elde edilmesini sağlamak üzere, son 10 yılda çalışmalarını hızlandırmış ve daha çağdaş yeni bir sisteme geçmiştir. Sonuçta yeni düzen, beklendiği gibi, Merkez'e sağlanan ulusal bilgi akışında belirgin bir artış meydana getirmiştir. Kütüphaneye sağlanan basılı ulusal istatistiklerin miktarında % 50'ye varan bir artış olmuş, soru kağıtlarına yanıt veren ülke sayısı da % 40 artmıştır. Dolayısıyla, veri tabanında güvenilir, güncellenmiş ve hemen hemen eksiksiz duruma getirilmiş zaman serileri artmış ve zenginleşmiş, dağıtımı yapılan istatistik kaynakları daha fazla çeşitlilik kazanmıştır. Buna bağlı olarak da, yayınlara olan taleplerin belirgin ölçüde artığı görülmektedir.

Şüphesiz ki, Merkez'in hedeflerine ulaşma açısından başarısı, üye ülkelerin katkılarına bağlıdır. Ne var ki bu katkılar, İKÖ'ye üye olan ülkelerin çoğunluğu az gelişmiş ve ancak küçük bir bölümü petrol zengini ülkeler oldukları için bunların, bilgi teknolojilerinin getirdiği avantajlardan yararlanma düzeyleri de birbirlerinden oldukça büyük farklılaşmalar göstermektedir. Dolayısıyla Ankara Merkez'in, söz konusu İslam ülkelerinin istatistik ofislerinden sağlayabildiği bilgi, her zaman eş düzey ve eş kapsamda olamamaktadır. Bu anlamda, hem istenen düzeyde ulusal bilgi akışının sağlanması, hem de bu yolla ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmalarına olan Merkez katkılarını artırmak amacıyla, üye ülkelerin istatistik ofis başkanları belirli aralıklarla düzenlenen toplantılara davet edilmektedir. Ayrıca Merkez, böylece sağlanan teknik işbirliği çerçevesinde sözkonusu istatistik kurumlarına yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlemektedir.

Kaynakça

- Alter, S. (1996). *Information system: A management perspective* (2nd ed.). Menlo Park: Cummings Pub.
- Christopher, M. ve Philip, P. (1992). *Information system: A management perspective*. New York N.Y.: McGraw-Hill.
- Duran, Z.C. (2005). İslam Ülkeleri İstatistiksel, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRTCIC) Kütüphanesi. *Bilgi Dünyası*, 6(1), 106-112.
- Lucey, T. (1991). *Management information systems* (6th ed.). London: DP Publications.
- Mehmet, Ş. (2001). *Yönetim bilgi sistemi*. Ankara: A.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Sundgren, B. (1999). Information systems architecture for national and international statistical offices: Guidelines and recommendations. *Conference on European Statisticians Statistical Standards and Studies: no. 51*. Geneva: UN/ECE.
- United Nations Conference on Trade and Development (1995). *Information technology for development: Advanced technology assesment system*. New York: UNCTAD.
- United Nations Statistical Division (2005). 12 Kasım 2005 tarihinde United Nations Statistical Division (UNSD) Web Sitesinden erişildi: <http://www.unsd.org>